

У ДОЛИНИ ГОРИШНЬОГО СЯНУ

Під час мандрівки цією стежкою Ви матимете змогу познайомитися з цікавою природою та помилуватися пейзажем, який начебто «книга» містить «записані» сліди колишньої господарської діяльності жителів сіл, які були тут до середини ХХ ст. Це здичавілі сади, смуги дерев, межі та столони, а також зарослі фундаменти хатин, садиб та церков, закинуті кладовища, придорожні хрести та провалені льохи. Ця унікальна спадщина доповнюється природою, яка відрізняється різноманітною мозаїчністю нелісних екосистем та багатством тваринного світу. Для популяризування цього багатства буде розроблено путівник у вигляді аудіокниги, доступний для завантаження на сайті Бещадського національного парку.

Проблематика путівника буде пов'язана як з історією цієї території, так і з її природою, які впродовж усієї стежки взаємопроникають та доступні для спостереження. Під час мандрівки турист матиме змогу прослухати опис зазначеного на місцевості місця та поглибити свої знання.

Історичні відомості пов'язані із заселенням цих земель та сягають XV століття, коли почалося організоване заселення гірських районів, яке розпочав Казимир Великий та продовжували згодом його наступники. Розвиткові заселення сприяли королівські дарунки, завдяки яким із часом утворилися просторі маєтки шляхти та духовенства. Територія, що розташована сьогодні в межах Бещадського національного парку, була передана за заслуги Занкові Волошину з Турки, а потім перейшла до роду Кмітів.

У XVI ст. у долині горішнього Сяну були засновані села Буковець, Беньова та Сянки, сліди яких ми можемо знайти під час мандрівки. У Буковці до Другої світової війни проживало приблизно 500 осіб, у Беньовій — приблизно 700, а в Сянках — приблизно 1000. Населення займалося землеробством, скотарством (випасали волів на полонинах) та вирубкою лісів. Наприкінці XIX — на початку ХХ ст. у господарському житті колишніх жителів усе більшого значення стала набувати експлуатація лісів — вирубка, транспортування, робота на тартаках, а також спалювання деревного вугілля та виробництво калію.

Майже в кожному селі розташовувалися корчми, млини та тартаки, а трохи рідше — олійні, виробництва калію та валяльні. Особливою ознакою історичного розвитку були, крім того, вузькоколіїні залізниці, що з'явилися на початку ХХ ст., зокрема, із Соколиків через

Устрики Горішні до долини Теремовця та Річиці. Від села Буковець залишилися сліди фундаменту кількох господарств, могили військового та парафіяльного кладовищ, а також руїни церкви. Від села Беньова залишилися руїна церкви з фундаментом та кладовищем біля неї, де збереглися десятки кам'яних надгробків із цікавою релігійною символікою. Поруч стоїть гарна липа, що «пам'ятає» далекі часи.

Ми завершуємо мандрівку, вивчаючи історію села Сянки, частина якого розташована нині на українському боці та функціонує й донині. Сянки був найбільшим у цьому районі дачним селищем, у якому на гостей чекали 10 дачних будинків, 6 пансіонатів, 3 гуртожитки та кілька ресторанів. Крім того, функціонували магазини, пекарня, оркестр, аматорський театр, корти, трамплін та лижні траси. Через конфесійну диференціацію в Сянках були греко-католицька церква, римо-католицький костел та єврейський молитовний дім. Дві старі церкви із Сянків збереглися завдяки тому, що були розібрані та перенесені до Кострини та Солі (на території України). Сліди більш пізньої церкви та руїни дворової каплиці разом із надгробками одних із власників села — Строїнських, ми можемо побачити під час мандрівки. Нашу подорож ми завершимо біля джерел Сяну, який колись єднав жителів у межах одних сіл, а сьогодні становить прокладений вздовж його течії державний кордон.

Долина горішнього Сяну виділяється своїм природним багатством, з яким можна познайомитися під час мандрівки цією стежкою. Дивлячись у бік полонин Галича та Буковської Копи, можна простежити, як ліси долішнього лісового поясу поступово зникають, а вище простягається найвищий у Бещадах пояс — полонини. Район Ужоцького перевалу є одним зі шляхів кочування тварин та видів східнокарпатських рослин, ареал яких закінчується в Бещадах на території Польщі. Деякі з них ми матимемо змогу побачити під час мандрівки.

На колишніх рільнях росте смерека, яка переходить у природний ліс — буковий із домішкою ялиці та явора. У незалісненій долині часто трапляються канюки, круки, іноді також підорлик малий та лелека чорний. Повертаючись під вечір, можна наштотхнутися стадо оленів і навіть бізонів, що пасуться. Уважний спостерігач може помітити на стежці сліди вовка, рисі й навіть бурого ведмедя. Пам'ятаймо, що ми відвідуємо «дім природи», а доля його мешканців багато в чому залежить від нашої поведінки.